

MARIA PRATS

El marc físic

LA COMARCA D'OSONA ES TROBA SITUADA entre la Serralada Prelitoral i el Pre-pirineu, al límit nord-est de la Depressió Central Catalana. La comarca no s'associa a una única unitat geogràfica que la defineixi, sinó que es conforma a partir de la trobada de quatre grans unitats. D'una banda, hom distingeix la Plana de Vic, centre neuràlgic de la comarca, especialment al voltant de Vic, la seva capital. Tancant la Plana, al nord-est, s'alcen els altiplans estructurals del Cabrerès o Collsacabra, i més al sud el vessant oriental del massís de les Guilleries, a l'extrem nord de la Serralada Prelitoral. A l'oest de la comarca, i separant-la del Bages i del Berguedà, es distingeix l'enlairada plataforma del Lluçanès.

De la presència d'aquestes quatre grans unitats, Osona n'obté un ventall de paisatges diferenciats en relació amb la diversitat d'alçades, climes, vegetacions... Globalment, però, es poden diferenciar dos grans conjunts: la Plana i les terres altes que l'envolten. Aquesta dicotomia no només s'entreveu a partir dels trets físics, sinó que sovint és present en altres aspectes de la vida econòmica i social de la comarca. Tallant o enllaçant aquestes unitats morfològiques la xarxa hidrogràfica juga també un paper cabdal en l'articulació interna de la comarca. En aquest sentit, cal destacar l'acció del Ter i de la capçalera del Congost i al Lluçanès la de la riera Gavarresa, afluent del Llobregat. Altres cursos més petits, com el riu Gurri, actuen subsidiàriament respecte als rius principals.

La Plana de Vic és una conca d'erosió excavada pel Ter, el Gurri i la capçalera del Congost, sobre les margues toves del terciari. La Plana s'estén en direcció nord-sud sobre una superfície d'uns trenta quilòmetres de llargada per deu d'amplada i amb unes altituds que oscil·len entre 400 i 600 m. Aquesta conca constitueix un important canal de pas, que comunica les terres pirinenques amb el Vallès i, més enllà, amb Barcelona. Al centre de la Plana, Vic, la capital comarcal, actua com a nexa d'unió del conjunt de nuclis de poblament que componen la comarca.

Els sòls de la Plana gaudeixen de molt bons recursos. El sòl agrícola aprofitable es veu afavorit per l'elevat grau d'humitat que té l'atmosfera i alhora es veu dificultat pel rigor de certs aspectes climàtics. El clima, de tipus submediterrani, es caracteritza per un règim de temperatures baixes a l'hivern i altes a l'estiu, que donen com a resultat una amplitud tèrmica considerable. Un altre dels trets definitoris del clima de la Plana és la inversió tèrmica, que fa que sovint les terres de la Plana registrin temperatures inferiors a les de les terres altes que l'envolten i es vegi coberta d'una boira baixa que no s'alça fins ben avançat el dia. El règim de pluges és relativament regular i es concentra a la tardor i a final de la primavera. La vegetació de la Plana conserva ben poc del que era el seu bosc original, el bosc de roure martinenc i de pi roig. Com a resultat de l'acció de l'home, avui la major part de la Plana es dedica a conreus o pastures i el bosc, on n'hi ha, ha estat modificat per la introduc-

ció de robínies, de pins pinyoners i, als riberals, de pollancre.

Al sud-est de la Plana, el vessant occidental del massís de les Guilleries s'integra a la comarca. Aquest massís, de textura granítica, se situa a l'extrem nord de la Serralada Prelitoral i s'alça entre els 300 i els 1.200 metres, coronat per una superfície d'erosió. El pas del Ter, que baixa des de la Plana de Vic, talla el massís i dóna, com a resultat de l'encaixonament, els profunds engorjats que caracteritzen la zona. Aquest paisatge, però, ha sofert canvis importants causats per l'acció humana arran de la construcció dels pantans de Sau i de Susqueda. El clima de les Guilleries es caracteritza per un elevat grau d'humitat, conseqüència d'una pluja abundant, especialment a l'estiu, i d'unes temperatures suaus.

El bosc predominant és l'alzinar i, a les obagues, el roure martinenc i la fageda; per modificació artificial s'hi troben també boscos de pi pinyoner i castanyers.

Al nord-est de la comarca s'alça l'altiplà de Collsacabra, anomenat també Cabrerès, al punt de transició entre la Serralada Transversal Catalana i la Serralada Prelitoral. Es tracta d'una plataforma estructural que té entre 900 i 1.300 m d'alçada, formada per materials sedimentaris, principalment de l'eocè. El clima d'aquesta zona és més aviat fred, amb pluges abundants i temperatures baixes. La vegetació és de tipus submediterrani i, allà on no ha estat degradada, hom hi troba roureda amb boix, a cops barrejada amb alzinar.

Al límit oest de la comarca i enllaçant

LA HISTÒRIA DE VIC I D'OSONA NO ÉS PAS UN PLEC DE FULLS EN BLANC

amb les comarques del Bages i el Berguedà, es distingeix l'altiplà del Lluçanès, plataforma inclinada cap al sud-est amb alçades entre 700 i 1.000 m. La formació de l'altiplà ha estat el resultat de l'erosió diferencial que ha suposat la resistència dels materials que el formen, gresos, calcàries i conglomerats. Aquests terrenys són creuats de nord a sud per la riera Gavarresa, afluent del Llobregat, fins al límit comarcal amb el Bages.

El Lluçanès gaudeix d'un clima continental, amb estius calorosos, hiverns freds i amb pluges abundants, sobretot

a la primavera i a l'estiu. La vegetació aquí també ha estat alterada i el bosc original, la roureda i l'alzinar, apareix barrejat amb coníferes o ha estat substituït per prats de pastura. Val a dir que a aquestes característiques generals se superposa una certa variació climàtica interna que es reflecteix en la vegetació i els conreus.

En aquesta combinació de paisatges, climes i vegetacions la comarca d'Osona conserva un important element d'unificació, representat per la presència de Vic, la capital comarcal, que estén la seva influència social i econòmica, més

enllà dels límits comarcals estrictes. És a Vic, o més globalment a la Plana, on es concentra la major part de la població de la comarca i on l'activitat econòmica és més intensa. Des d'aquest centre comarcal, en un pas natural entre el Pirineu i la Depressió Pre-litoral, Osona es projecta també vers l'exterior, oferint els avantatges de la seva localització, la seva rica paisatgística i els recursos naturals que encara no s'han malmès.

MARIA PRATS
geògrafa